

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

13/1/2015

כ"ב טבת תשע"ה

מס' סימוכין: 15406831

לכבוד
מנהלי בתי הספר
הגננות

שלום רב,

הנדון: ספרים רבתי...ספרים- קידום הקריאה להנאה במוסדות החינוך

קריאת ספרים להנאה הינה חלק מהותי ומרכזי בלמידה משמעותית, קריאה שכל מהותה מכוונת למפגש מרגש, בעל עניין ועומק, מעשירה את הידע, מחוללת בקורא מגוון של רגשות, מחשבות ותובנות. קריאה תורמת להעשרת עולמו הרגשי, הרוחני והתרבותי של הפרט. הקריאה להנאה הנה חווייתית ומעשירה, מקדמת שיפור הישגי השפה הדבורה, פיתוח הדמיון והיצירתיות, מגלה עולמות ותרבויות חדשים, חושפת לידע, ערכים ותפיסות עולם, מרחיבה את ההשכלה ובעיקר את אהבת הספר.

גני ילדים ובתי הספר יכולים לתרום תרומה רבה להישגי תלמידיהם, באמצעות הקדשת זמן ומשאבים נחוצים ומיסוד הקריאה החופשית. האזנה להקראת ספר על ידי הגננת, המורה או עמית, בחירת ספר, חוויית הקריאה העצמית, שיח ושיתוף מסביב לקריאה, הינן רצף פעילויות התורמות להרחבה ולהעמקת הקריאה וללמידה משמעותית.

באמצעות חוזר זה אנו מבקשים לעודד ולחזק את הפעילות המתקיימת במוסדות החינוך בנושא הקריאה. אנו מבקשים לקיים ולפתח שגרות המאפשרות מתן ביטוי לפעילות חשובה זו. החוזר מכיל מספר דגשים מרכזיים לפי שלבי הגיל, מבוא תיאורטי קצר ובהמשכו מוצגים מגוון המלצות ורעיונות שיסייעו בידכם לקדם את הנושא במסגרת מוסד החינוך ויתרמו לעידוד הקריאה גם מחוץ לכתליו. ידוע כי במוסדות חינוך רבים מתקיימת פעילות ערה ושוטפת לעידוד הקריאה, אנו מבקשים כי פעילות זו תהפוך לנחלת הכלל.

עקרונות מרכזיים:

בגני הילדים:

- קיום מפגש קריאה קבוע מדי יום, שעת סיפור שבה מתבצעת הקראת שיר או סיפור על-ידי הגננת.
- מעגלי קריאה - קיום מפגש חוזר עם אותו ספר בקבוצה קטנה וקבועה, כאורח חיים בגן.
- ארגון ספרייה גנית איכותית מצויידת באוסף עשיר ומגוון של ספרים, הנגישים פיזית לילדי הגן.
- בגן יהיה מאגר ספרים עשיר הנותן ביטוי לתרבויות, סגנונות כתיבה, ביטויים רגשיים, ביטויים ערכיים וכו'.
- הפעלת תכניות יזומות בגן: מצעד הספרים ו/או ספריית פיגימה.
- שילוב ספרים שילדים או הגננות מביאים מהבית וחשים זיקה אליהם.
- תיווך הטקסט על-ידי הגננת ויזום שיח משמעותי הנוגע לתוכן, למסר וכו'.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

בבית הספר היסודי

- יש להקצות זמן לקריאה חופשית יום-יומית כחלק משגרת יום הלימודים. להדריך את התלמידים בבחירת ספרי קריאה, לעודד את התלמידים לשתף אחרים בחוויית הקריאה שלהם ולעורר עניין בקרב שותפי השיח.
- עידוד התלמידים להקדיש זמן לקריאה גם מחוץ לכותלי בית הספר, להשאיל ספרים באופן סדיר בספרייה.
- נוכחותן של ספריות איכותיות המצוידות באופן הולם באוסף עשיר ומגוון של ספרים בסביבה הלימודית. יצירת נגישות לספרים בכיתה ובספריית בית הספר.
- קיום פעילות בעקבות הקריאה: יצירת משחקים או יצירה בעקבות קריאת ספרים. קוראים, מספרים, מציירים, מסבירים, ממלילים מחשבות ורגשות.
- מאגר הספרים מגוון הכולל יצירות של יוצרים המייצגים תרבויות שונות וסגנונות כתיבה שונים, המעשירות את התלמידים מבחינה רגשית וערכית וספרים הקשורים לתחומי העניין של התלמידים.
- יצירת מרכז קשב והקלטות - האזנה לספר-קלטת, אפשרות לילדים להקליט את עצמם.
- האזנה לקריאה קולית מתוך ספרים כחלק מיום הלימודים, חשוב להמשיך בפעילות זאת גם לאחר שהתלמידים רכשו שליטה והם יכולים כבר לקרוא בעצמם. הקריאה תלווה בתיווך המורה ושיח.
- פיתוח מנהיגות קוראים צעירים.
- פעילות קריאה משותפת - פעילויות קריאה שבהן תלמידים קוראים עם תלמידים: בוגרים/צעירים, רב גילאי, קריאה בצוותא ושיח בעקבות הקריאה.
- שיתוף ההורים - להורים תפקיד חשוב בעיצוב הרגלי הקריאה של הילדים. חשוב להעלות את מודעות ההורים לחשיבות טיפוח תרבות הקריאה בבית. ניתן לשתף הורים באמצעות פעילויות משותפות לילדים ולהורים סביב קריאת ספרים.
- הערכה - מומלץ להשתמש במגוון דרכים להערכת ההתנסויות של התלמידים בקריאה להנאה.
- חשוב להקפיד על מתן מענה לתלמידים מיומנים פחות ומיומנים יותר: התאמת רמת הספר לרמת הקריאה של התלמיד, קיום פעילות מותאמת בעקבות הקריאה, סיוע במגוון דרכים למיומנים פחות ועוד.
- תקשוב - ניתן להשתמש באתרים שונים הקיימים במרשתת תוך הפעלת שיקול דעת פדגוגי.

בבית הספר העל-יסודי

- מועדוני הסוגה הספרותית הבית ספרית - ניתן לקיים חוג קבוע של תלמידים, מורים הורים מסביב לסוגה ספרותית אהובה עליהם.
- פעילות ארצית של מועדוני הקריאה - רכזי מועדוני הקריאה הבית ספריים יחתרו לבניית רשת ארצית של הסוגה שחבריה ישתפו פעולה בדרכים מגוונות.
- תפיסה בין-תחומית של הפעילות לעידוד הקריאה - תחומי דעת רבים עשויים להשתלב בפעילות הבית ספרית לעידוד הקריאה, כגון הכנת גאדג'טים, הכנת תוצרים בתחום האומנות הפלסטית; פוסטר, איור וכד'.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

- מועדון הקריאה כקורס השכלה כללית והשתלבותו בהערכה בית ספרית - מועדון הקריאה פעיל שתכניו מקובלת על צוות בית הספר והועדה המלווה וכל חבריו שותפים פעילים בלמידה - יכול להיות קורס השכלה כללית בכתה י', או להשתלב כחלק מהערכה הבית ספרית בספרות, או בתחום דעת שהמועדון עוסק בו.
- "שמחת הקריאה" - תכנית המיועדת לתלמידי חט"ב. מטרתה הקניית הרגלי קריאה לתלמידים.

ככלל, בימים אלו מורחבת תכנית "שמחת הקריאה" - תכנית מערכתית לקריאת ספרים בכל שכבות הגיל (מצ"ב פירוט).

בעמודים הבאים ניתן למצוא פירוט, הרחבה ורעיונות של העקרונות שהוצגו.

בברכת קריאה מהנה,

אריאל לוי

העתק :

גב' מיכל כהן, המנהלת הכללית

ד"ר ניר מיכאלי, יו"ר המזה"פ

גב' דליה פניג, סגנית יו"ר המזה"פ ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי

מנהלי המחוזות

גב' מירי נבון, סגנית מנהל המינהל הפדגוגי

גב' סימה חדד, מנהלת אגף א' לחינוך קדם יסודי

גב' יהודית קדש, מנהלת אגף א' לחינוך יסודי

גב' דסי בארי, מנהלת אגף א' לחינוך על יסודי

מר שלמה הרציג, מפמ"ר ספרות

מר תומר בוזמן, מפמ"ר לשון

גב' טלי יניב, מפקחת מרכזות ספרות ולשון

גב' אתי בוקשפן, ממונה מיומנויות יסוד, אגף א' חינוך יסודי

גב' מלכה וידיסלבסקי, מפקחת חטיבות צעירות, אגף א' חינוך יסודי

גב' צילה וייס, ממונה פיתוח חומרי למידה והשתלמויות מורים, אגף א' חינוך על יסודי

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

מבוא

קריאה לשם הנאה מהווה מרכיב חשוב בקידום יעדי השפה. הקריאה להנאה אינה רק בילוי מהנה, היא חלק מתהליך למידה טבעי, ככל שהתלמיד קורא יותר, שליטתו בכישורי השפה גוברת. הקורא עשוי להפיק לצד ההנאה מעצם הקריאה, הרחבה ושליטה במיומנויות שפתיות חשובות ללמידה.

חוקרים רבים בתחום החינוך הלשוני טוענים שככל שתלמידים מרבים לקרוא בשעות הפנאי משתפרות יכולותיהם האורייניות, הבאות לידי ביטוי בהרחבת אוצר המילים, רמת הבנת נקרא גבוהה, איות תקין, ידע עולם רחב, ידע בדקדוק, יכולת כתיבה, יכולת הבעה בעל-פה ועוד.

טיפוח הרגלי הקריאה והחינוך לאהבת הקריאה, הם תהליכים ארוכי טווח המתמשכים לאורך שנים, בחיק המשפחה, ובמוסדות החינוך. ילדים המגיעים לכיתה א' פגשו ספרים בבית ובגן באמצעות מתווך מבוגר, ובדרך כלל הם נענים בשמחה להצעה לקריאת ספרים. הם נוטים לבקש לקרוא באוזניהם ספר אהוב, ניגשים לספרייה מתוך עניין אישי, בוחרים בספר ומדפדפים בו, מזהים מגוון של ספרים, מגיבים לספר במהלך דיון שהמורה יוזמת בעקבות האזנה, ולעיתים אף מגיבים לדמות בסיפור באמצעות איור או יוזמים משחקים בעקבות קריאת סיפור. תפקידם של המורים הוא להמשיך ולעודד את התלמידים לקרוא כך שהקריאה להנאה תהפוך לחלק משגרת חייהם.

לפניכם מספר דרכים מומלצות שגובשו על ידי אנשי החינוך, שיש בהן כדי לתרום לנושא זה. אנו מקווים כי תמצאו בהן תועלת לקידומו.

ארגון ספרייה גנית / כיתתית כחלק מסביבה לימודית המעודדת קריאה להנאה

ממצאי מחקר מעידים על קשר חיובי בין הישגי תלמידים ובין נוכחותן של ספריות איכותיות המצוידות באופן הולם באוסף עשיר ומגוון של ספרים בסביבה הלימודית. לפיכך יש ליצור נגישות מרבית לספרים בספרייה במרחב החינוכי בגן, בכיתה ובספרייה בית הספר.

• **שיתוף התלמידים בהקמה ובארגון הספרייה הכיתתית** – שיתוף זה יסייע להם להכיר את הספרים ולהתמצא בספרייה ויאפשר להם לעמוד על החשיבות שבארגון הקבוע של הספרים.

• להלן המלצות להקמת הספרייה:

○ ישנה חשיבות לבקר בספרייה העירונית או היישובית או בזו שבבית הספר כחלק מהמהלכים לעידוד הקריאה ולטיפוח אהבת הספר. כדאי שביקור זה ייעשה בטרם מתחילים להקים את הספרייה הכיתתית, מפני שכך יהיה אפשר ללמוד על אופן ארגון הספרים ועל אופן ההשאלה בספריות. עם זאת, מובן שספרייה בגן/בכיתה שהיא קטנה ומשרתת מספר תלמידים מצומצם תהיה מאורגנת באופן אחר.

○ חשוב לקבוע תבחינים (קריטריונים) לארגון הספרייה הכיתתית ולמיון הספרים. הארגון יכול להשתנות במהלך השנה. בגן, חשוב שהמיון יותאם ליכולת הילדים ויעודד אותם לעצמאות.

○ מינוי ספרנים מבין התלמידים היכולים לנהל את הספרייה.

○ לחבר עם הילדים כללים לשימוש בספרייה.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

- להקצות מדף לתצוגה של ספרים על פי הנושאים הנלמדים, ספרים חדשים ועיתוני ילדים.
- כדי להעשיר את הסביבה הלימודית, להציע לילדים להביא את הספרים שהם אוהבים, ושאותם הם מוכנים להשאיל לחבריהם. אפשר לבקש מהם שיכתבו ויצגו המלצה קצרה מדוע אהבו את הספר.
- "ספריה נידת" – ניתן להקים ספריה נידת שתוצב בחצר הגן או במרחב מוסכם ביישוב לשימוש הילדים וההורים.

יצירת משחקים בעקבות קריאת ספרים – כגון, משחק מסלול, משחק זיכרון (סופר-ספר, דמות-ספר), רביעיות, תצרף (סופר-ספר, כריכות של ספרים, איורים מתוך ספרים), דומינו ועוד.

יצירת מרכז קשב והקלטות – האזנה לספר-קלטת, אפשרות לילדים להקליט את עצמם. קוראים, מספרים, מציירים, מסבירים, ממלילים מחשבות ורגשות.

"שעת סיפור" – בה תינתן לכל ילד אפשרות לבחור ספר, שיר וכו', המועדפים עליו אשר יוקרא על ידי הגננת.

"מעגלי קריאה" – מפגש חוזר עם אותו ספר בקבוצה קטנה וקבועה כאורח חיים בגן הילדים. קריאה כזאת עונה על צורך טבעי של הילדים ("עוד-פעם"), תורמת להבנת הסיפור וזיכרתו ומאפשרת לחזור שוב ושוב אל אותו סוגיות. המפגש החוזר עם הספר מאפשר לילדים לגלות פרטים, התייחסויות ומחשבות כל פעם מחדש.

תכניות יזומות לעידוד הקריאה

- **מצעד הספרים** - 'מצעד הספרים', על שם מרים רות, הוא תכנית של משרד החינוך, שמזמנת לילדים בגן ולהוריהם מפגש חווייתי עם ספרים, עם סיפורים ועם פעילויות בעקבותיהם. המטרות המרכזיות של התכנית הן טיפוח האהבה לספר ולקריאה, ויצירת תרבות קריאה בגן, בבית ובקהילה. לקראת סוף השנה נערך יום בחירת הספר האהוב על ילדי הגן' במטרה לטפח העדפות וטעם אישי של הילדים בבחירת ספרים.

- **ספריית הפיג'מה** - תכנית 'ספריית הפיג'מה' שואפת להנחיל לילדים אהבה לקריאה ולעודד דיון בערכים יהודיים בחיק המשפחה ובגן הילדים. התכנית נוסדה על-ידי קרן הרולד גרינספון, והיא פועלת בגנים בשיתוף פעולה עם משרד החינוך. באמצעות גני-הילדים מעניקה התכנית מדי חודש לעשרות אלפי משפחות ספרי ילדים איכותיים בעלי זיקה לתרבות יהודית ולמורשת, ויוצרת מכנה משותף תרבותי רחב בין ילדים ומשפחות בישראל.

- **תכנית "שמחת הקריאה"** - תכנית מערכתית לקריאת ספרים בכל שכבות הגיל החל משנה"ל תשס"ח פועלת תכנית חלוץ בשם 'שמחת הקריאה' – שמטרתה הקניית 'כלים' למורים ליישומה של תכנית עידוד קריאת ספרים לבני הנעורים, בחטיבת הביניים. משרד החינוך שוקד על הרחבת התכנית גם לחטיבה העליונה ולבתי הספר היסודיים. התכנית הינה חלק מהותי מיישום מטרות תכנית הלימודים בספרות לבתי הספר הממלכתיים הכלליים והממלכתיים-דתיים. התכנית מבוססת על חלוקת חבילות ספרים לבתי-הספר, השתלמויות למורות ולספרניות, הרחבת הפדגוגיה הדיגיטלית כדרך לקרוב בני הנוער לעולם הקריאה והדרכה בבתי הספר.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

מאגר הספרים - חשוב שמאגר הספרים יהיה מגוון ויכלול יצירות של יוצרים המייצגים תרבויות שונות וסגנונות כתיבה שונים, יצירות המעשירות את התלמידים מבחינה רגשית ומבחינה ערכית וספרים הקשורים לתחומי העניין של התלמידים. הנה דוגמאות אחדות:

- ספרים שיש בהם איורים, יחידות הטקסט קצרות, רצף העלילה ברור, התבניות חוזרות על עצמן (כגון משפטים בסיפורים בעלי מבנה צביר).
- ספרים שהיקף המלל מתאים לרמת התקדמותם של התלמידים בקריאה. תלמיד שקריאתו שוטפת יכול להתמודד עם טקסט ארוך יותר מתלמיד שעדיין מיומן פחות בקריאה. ניתן להיעזר ברשימות של ספרים מומלצים המופיעים באתר הזה:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/ChinuchLeshony/KriaaLeanaa.htm>

- שילוב ספרים ממשפחות הילדים וגם של חברות צוות הגן/המורות **להגברת טיפוח זהות הילדים ותחושת השייכות שלהם**.
- ספרים בשפות שונות ומתרבויות מגוונות.

המלצות לעידוד הקריאה

האזנה לקריאה קולית

- ניתן לקרוא בפני התלמידים מתוך ספרים כחלק מיום הלימודים בגן או בבית הספר. חשוב להמשיך בפעילות זאת גם לאחר שהתלמידים רכשו שליטה במיומנויות הפענוח והם יכולים כבר לקרוא בעצמם. הקריאה בקול באוזני התלמידים מסייעת בהרחבת ידע העולם בהעשרת אוצר המילים והמבנים התחביריים האופייניים לשפה הכתובה. חשוב שיווצר קשר בין קריאה להנאה כדגם לאדם קורא.
- חשוב ללוות את הקריאה בתיווך הגננת/המורה וליזום שיח המאפשר הבניה משותפת של משמעות הטקסט ביחס לתוכן, למסרים, לאיורים ועוד.
- להכין עבודות יצירתיות בעקבות האזנה לקריאה קולית, כגון תאטרון בובות, משחק בדמויות מן הספרים ועוד.
- לקרוא סיפורים בהמשכים.
- להפגיש את התלמידים עם אותה יצירה בערוצים שונים: ספרים, קלטת שמע, סרט, ספר ממוחשב.
- "גלימת המספר" – אחת לחודש כדאי להזמין לכיתה אורח (הורה, או כל דמות אחרת מהקהילה) אשר לובש את "גלימת המספר" וקורא לילדים ספר שקראו לו בילדותו.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

המלצות לקריאה עצמית

- להקצות זמן לקריאה חופשית יום-יומית כחלק משגרת יום הלימודים.
- להדריך את התלמידים בבחירת ספרי קריאה בהתאם לרמת רכישת הקריאה שלהם, כך שהקריאה תהיה נטולת מאמץ הקשור בפענוח. קריאת ספר ברמת קריאות מתאימה תאפשר לקורא לחוות הנאה.
- להדריך את התלמידים לבחור בספרי קריאה על סמך מידע והמלצות של קוראים אחרים.
- לעודד את התלמידים להקדיש זמן לקריאה גם מחוץ לכותלי בית הספר. מומלץ לעודד אותם להשאל ספרים באופן סדיר בספרייה העירונית או היישובית.
- לעודד את התלמידים לשתף אחרים בחוויית הקריאה שלהם, ובכך לעורר עניין בקרב שותפי השיח.

המלצות לפיתוח מנהיגות קוראים צעירים

- בכל פרק זמן קבוע (שבוע או שבועיים) תלמיד אחר מספר על ספר שקרא, וכך נחשפים התלמידים לספרים אחרים הנמצאים בספרייה.
- תלמיד שקרא את מספר הספרים הגדול ביותר במהלך החודש יוזמן להמליץ על אחד הספרים בפני חבריו לכיתה.
- התלמידים יבחרו קטעים לקריאה בפני תלמידים אחרים מתוך הספרים שאותם קראו.
- ייזום מהלכים כחלק משגרת החיים בכיתה שבאמצעותם התלמידים מעודדים את חבריהם לקרוא, מנהלים תיעוד של השאלת הספרים, מכינים משחקים ועורכים סקרים על הרגלי הקריאה של תלמידי הכיתה.

המלצות לעידוד קריאה משותפת

- תלמידים קוראים עם תלמידים – פעילויות קריאה שבהן תלמידים בוגרים קוראים עם תלמידים צעירים בכיתות א'-ב'.
- תלמידי כיתה ב' מארחים את תלמידי כיתה א' בכיתתם או בספרייה למפגש שבו כל תלמיד מכיתה ב' קורא סיפור לתלמיד מכיתה א'.
- קריאה בצוותא - תלמידים קוראים ומשוחחים על אותו הספר בקבוצות קטנות.

שיתוף ההורים

הבסיס לאוריינות קריאה של תלמידים טמון בהתנסויות הקריאה המשותפות שלהם עם הוריהם עוד בטרם הלכו לבית הספר. להורים תפקיד חשוב ונכבד בעיצוב הרגלי הקריאה של הילדים, בחינוך לאהבת הספר ובבניית

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

כישורים הכרחיים לרכישת קריאה. לפיכך מומלץ להמשיך ולטפח את תרבות הקריאה במסגרת הבית באמצעות פעילויות משותפות לילדים ולהורים סביב קריאת ספרים.

- חשוב להעלות את מודעות ההורים לחשיבות הקריאה להנאה ולהיותה מקדמת הישגים.
- יש לעודד את ההורים להמשיך לקרוא בקול לילדיהם, על אף היותם "קוראים עצמאיים", מתוך הבנה שפעילות זו מעוררת הנאה לקריאה ומפתחת את יכולות הקריאה של ילדיהם.
- מועדוני קריאה להורים וילדים – ניתן לארגן מפגשים של קריאת ספרים משותפת ומהנה בהנחיית מורה. המפגשים כוללים: קריאה בספר, הדגמה של דרכי קריאה בספר, ארגון פעילות המכוונת ליצירת דיאלוג בין הורה לילד, השאלת ספרים משותפת מספריית הכיתה או מספריית בית הספר. מועדונים אלה משמשים מודל בעבור ההורים לקיום של פעילות מסוג זה בבית.
- ניתן ליצור כמה תרמילים נודדים קטנים ייעודיים לפעילות בעקבות קריאה (תיקים מוכנים או מעוצבים על ידי המורה או התלמידים). כל תרמיל יכיל ספר ומחברת מקושטת כל תרמיל ינדוד במהלך השנה בין בתי התלמידים. כל משפחה בסבב תקבל את התרמיל לתקופה של שבוע, כך שהתרמיל ינדוד בין המשפחות כולן. כשהתרמיל יגיע למשפחה, ההורים יקראו את הספר לילדם ויתעדו את פעילותם במחברת. התיעד יישאר פתוח לקריאת הורים וילדים אחרים ויזמן מגוון של תגובות. בראשית המחברת, מומלץ לצרף הנחיות והמלצות לקיום המפגש של הילדים עם הוריהם ולאופן תיעודו. לכל משפחה תוקדש מראש כפולת עמודים שם יוכלו לתעד את מפגש הקריאה. בתום שבוע, התלמיד יחזיר את התרמיל לכיתה, והמורה תאפשר לתלמיד לשתף את הכיתה בחוויית הקריאה שחוהה בבית. המורה יכולה אף להציג בכיתה את התגובות והיצירות שהמשפחה בחרה לתעד במחברת.
- להציע שכל משפחה תארח פעם בשנה קבוצה של ארבעה תלמידים. המשפחה המארחת תכין הזמנות, תתכנן פעילות בעקבות קריאה משותפת של הספרים ותתעד את המפגש. התוצרים יוצגו בבית הספר.
- להזמין מדי פעם ביום שישי הורה לספר סיפור שאהב בילדותו או ספר אחר שבחר. בתום הקריאה תתארגן פעילות חווייתית לילדים.
- כדאי להקים ספריית השאלה בגן. השאלת ספרים מספריית הגן יוצרת הזדמנות בה ההורה, הקורא את היצירות באוזני הילד, נפגש עם אותם הספרים שהגנתת קוראת ושילדו מכיר מן הגן.

הערכה

מומלץ להשתמש במגוון דרכים להערכת ההתנסויות של התלמידים בקריאה להנאה, למשל:

- הערכת ניצני אוריינות בראשית כיתה א': במפגש הראשון עם המורה בכיתה א' מוצע לבקש מן התלמיד להביא ספר אהוב ולשוחח עליו כדי ללמוד על הסביבה האוריינית וההתנסויות של התלמיד. במסגרת השיחה מוצע לאסוף מידע כגון זה:

▪ האם לתלמיד יש עוד ספרים בבית?

▪ האם התלמיד יכול לנמק את בחירתו בספר?

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

- האם התלמיד יודע היכן כתוב שם הספר?
 - האם התלמיד יודע היכן כתוב שם המחבר, המאייר?
 - האם התלמיד יכול לספר את הסיפור?
 - האם התלמיד יכול להצביע על המילה הראשונה בשורה?
 - האם התלמיד יכול להצביע על כיוון הקריאה (מימין לשמאל)?
 - האם התלמיד יכול להצביע על האות... במילה...?
-
- תיעוד של קריאת ספרים באמצעות הכנה של רשימות ספרים שהתלמידים קראו במהלך השנה, ושל ספרים שאהובים עליהם במיוחד.
 - הכנסה של תיבה להמלצות כתובות או המלצות בעל פה בפני הכיתה: התלמידים יתבקשו להמליץ על ספר שקראו תוך הבאת נימוקים. המורה יתעד לעצמו רכיבים למעקב כגון: שם הילד, שם הספר, הנימוקים לבחירת הספר וכדומה.
 - בחירה של פעילות יצירתית שמעצימה את החוויה ואינה פוגמת בה. לדוגמה, אפשר לבקש מן התלמידים לבחור קטע מוסיקלי המתאים לספר שקראו ולנמק את בחירתם, לבחור תמונה או ציור המדגישים את האווירה בספר וכדומה.
 - הקשבה של המורה לשיחה בין התלמידים בקבוצה קטנה או במליאה בעקבות קריאת יצירה. המורה יכול להציע היבטים שונים שבהם תתמקד השיחה, כגון דמויות והיחסים ביניהן, אירועים שונים בעלילה וכדומה.

מתן מענה לתלמידים מיומנים פחות

- תלמיד המיומן פחות ברכישת הקריאה יתקשה לקרוא להנאתו. ההנאה מקריאה קשורה ליכולת נרכשת לקרוא בקלות ובלא מאמץ. על כן סביר שתלמיד זה תתפתח נטייה של הימנעות מקריאה.
- אם התלמיד עדיין אינו קורא עצמאית או שקשיי הקריאה אינם מאפשרים לו להתמודד עצמאית עם הטקסט, מומלץ לקרוא בפניו את הספר שבחר או שנבחר בעבורו. חשוב לבחור ספר שיעניין וירתק אותו, ולקרוא אותו באופן שהתלמיד יחוה חוויה רגשית ואינטלקטואלית.
 - חשוב לברר עם התלמידים את תחומי העניין שלהם ואת סוגי הסיפורים שהם אוהבים כדי להציע להם ספרים המעניינים אותם וכאלה המתאימים לרמת הקריאה שלהם. יש לסייע לתלמידים אלה בבחירת הספרים בספרייה.
 - ראוי להפנות את התלמידים לאתרים שבהם אפשר להאזין לקריאה מוטעמת של ספרות יפה.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

המלצות למתן מענה לתלמידים מיומנים מאוד

- לעודד תלמידים שקריאתם טובה והמרבים בקריאה, לגוון את מבחר הספרים שהם קוראים מבחינת הסוגה, סגנון הכתיבה ועוד.
- לעודד תלמידים אלה לשוחח בקבוצה רב-גונית על הספרים שקראו ולהסביר מדוע הם אהבו או לא אהבו ספר שקראו.
- אפשר להמליץ על קריאה עצמית של ספרים מתוך "ספרות מופת".

תקשוב

- ניתן להשתמש באתרים שונים הקיימים במרשתת תוך הפעלת שיקול דעת פדגוגי.

המלצות לתלמידים בוגרים

- מועדוני הסוגה הספרותית הבית ספרית

מועדון הסוגה הספרותית מתבסס על חוג קבוע של **תלמידים, מורים והורים** האוהבים סוגה ספרותית מסוימת ומעוניינים להרחיב את הנאתם וידיעותיהם ולחלוק אותה עם בני שיח בני גילאים שונים, ללא קשר לתפקידם ומקומם החברתי. המועדון קובע את כלליו ואת תוכניתו השנתית ומפרסמה בבית הספר ובאתר הבית ספרי.

חברי המועדון יבחרו אילו מהפעילויות תהינה מיועדות לחברים בלבד ואילו יהיו פתוחות לקהל. רכזי המועדון יהיו תלמידים. פעילותם תוכר במסגרת העשייה החברתית הנדרשת לצורך הבגרות. מלבד הכנת התכנית, פרסומה, ריכוז כללי המועדון, רכזי המועדון ידווחו על הפעילות המתבצעת בעיתון/אתר הבית ספרי.

התכנית יכולה לכלול, בין השאר:

- ✓ מפגשים עם סופרים ואנשי אקדמיה לשיחה על ספר, על ערך חברתי כפי שבא לביטוי בספר מסויים כמו; גזענות וסובלנות, כבוד האדם וחירותו וכד'.
- ✓ פאנל של אנשי רוח להצגת דעות שונות בסוגיה.
- ✓ קריאה אומנותית / תסכית
- ✓ קריאה מונחית בספר ויצירת קריאה פרשנית
- ✓ שיח קבוצתי על ספר /סוגיה
- ✓ מספרי סיפורים

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

ניתן להקים את מועדוני הקריאה בז'אנרים (סוגות) כגון:

- ✓ מועדון ספרות הבלש
- ✓ מועדון ספרות עתידנית
- ✓ מועדון ספרות היסטורית
- ✓ מועדון ספרות ביוגרפית
- ✓ מועדון שירה
- ✓ מועדון סיפורי עם
- ✓ מועדון הסיפור הקצר
- ✓ מועדון מבחר הספרות העולמית
- ✓ מועדון הרומן הרומנטי
- ✓ מועדון ספרי הרפתקאות וטבע.

○ פעילות ארצית של מועדוני הקריאה

רכזי מועדוני הקריאה הבית ספריים יחתרו לבניית רשת ארצית של הז'אנר שחבריה ישתפו פעולה בדרכים מגוונות כגון;

- יצירת תחרויות בתחומים שונים, כגון; כתיבת סיפור קצר בז'אנר, איור ספר, חידוני ידע, מסע וירטואלי באתרים המוצגים בספר.
- מפגשים לפעילות משותפת.

○ תפיסה בין-תחומית של הפעילות לעידוד הקריאה

תחומי דעת רבים עשויים להשתלב בפעילות הבית ספרית לעידוד הקריאה, כגון הכנת גאדג'טים על ידי תלמידים במקצועות טכנולוגיים (למשל לספרי הארי פוטר), הכנת תוצרים בתחום האומנות הפלסטית; פוסטר, איור וכד'. הכנת תוצרים בתחום המדיה והתקשורת.

○ מועדון הקריאה כקורס השכלה כללית והשתלבותו בהערכה בית ספרית

מועדון הקריאה פעיל שתכניתו מקובלת על צוות בית הספר והועדה המלווה וכל חבריו שותפים פעילים בלמידה- יכול להיות קורס השכלה כללית בכתה י', או להשתלב כחלק מהערכה הבית ספרית בספרות, או בתחום דעת שהמועדון עוסק בו, לדוגמא; מועדון הסוגה ההיסטורית.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סמנכ"ל בכיר ומנהל המינהל הפדגוגי

הרחבות וקישורים

- פוזנר. מ' (פברואר 2009), הדרך האחרת לקידום הישגים: לקרוא מרצון ועל פי בחירה אישית.
<http://www.cet.ac.il/newsletter/cetnews/2009/February/reading.htm>
- "ספריות בתי ספר – סיפור הצלחה", הוכן על ידי קרן המחקר של הוצאת Scholastic, ומופיע בתרגום עברי באתר "ספריות באוויר" בכתובת <http://www.cet.ac.il/libraries/teachers-librarians/docs/Libraries.doc>
עודכן ב-2006
- מה אומרים מחקרים על מוסכמות שאנו מחזיקים בהן בנושא קריאה? סקירת ספרות מקיפה, מרים פוזנר באתר "ספריות באוויר" בכתובת <http://www.cet.ac.il/libraries/teachers-librarians/docs/Libraries.doc>
- הערכת תכניות לעידוד הקריאה בגני הילדים (תשע"א), ראמ"ה, משרד החינוך, cms.education.gov.il/NR/ronlyres/87004057.../report_idud_kriaa.doc
- תשתית לקראת קריאה וכתובה, ת"ל לגן הילדים (תשס"ו). ירושלים. הוצאת משרד החינוך והמזכירות הפדגוגית http://cms.education.gov.il/educationcms/units/preschool/kria_ktiva/tochniyotlimodim/tochnitlimudimtashtittocnit.htm
- תכנית ההוראה להטמעת יעדי עברית (חינוך לשוני) בכיתות א-ב תשע"ד-תשע"ה לכיתות, המחלקה למיומנויות יסוד, אגף א' לחינוך יסודי, המינהל הפדגוגי.